

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΕΡΑΓΕΒΟ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ
ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

**ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ
ΚΑΝΟΝΙΚΟ**

Τηλ.: +387 33 560 551

Σεράγεβο, 2 Μαρτίου 2022
ΑΠΦ.2210/0017

E-mail: ecocom-sarajevo@mfa.gr

ΠΡΟΣ: Επιμελητήρια, Συνδέσμους, εταιρείες και
Επιχειρηματικούς Φορείς στην Ελλάδα

ΚΟΙΝ.: Υπουργείο Εξωτερικών
-Διπλ. Γραφ. κ. ΑΝΥΠΕΞ
-Διπλ. Γραφ. ΥΦΥΠΕΞ κ. Φραγκογιάννη
-Γραφ. κ. Γεν. Γραμματέα ΔΟΣ & Εξωστρέφειας
-Γραφ. κ.κ. Α' και Β' Γενικών Διευθυντών
-Α3, Β4 Δ/νσεις

Ε.Δ.: Υπ' όψιν του Πρέσβευς

ΘΕΜΑ: Δελτίο «Οικονομία & Εμπόριο στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη», τεύχος Νο. 2/2022

Αποστέλλουμε, συνημμένως, το **τεύχος Νο.2** (Φεβρουάριος 2022) του Δελτίου «**Οικονομία & Εμπόριο στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη**» που επιμελείται το Γραφείο μας. Το συνημμένο Δελτίο περιλαμβάνει στοιχεία για την οικονομία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, πρόσφατες εξελίξεις εμπορικού ενδιαφέροντος, διεθνείς συνεργασίες, διεθνείς εκθέσεις, προσφορές-ζητήσεις επιχειρηματικής συνεργασίας, ζητήσεις προϊόντων, κλπ. Τα Εμπορικά Επιμελητήρια και οι Επαγγελματικοί Σύνδεσμοι προς τους οποίους απευθύνεται το παρόν, παρακαλούνται να μεριμνήσουν για τη σχετική ενημέρωση των μελών τους και ενδεχομένως τη δημοσίευση των πληροφοριών στα δελτία τους.

Επισημαίνουμε, ότι τυχόν ενδιαφερόμενοι Έλληνες επιχειρηματίες για διεθνείς διαγωνισμούς, διεθνείς εκθέσεις και επιχειρηματικές συνεργασίες που αναφέρονται στο Δελτίο μας, παρακαλούνται όπως επικοινωνούν απευθείας με τους μνημονευόμενους, κατά περίπτωση, αρμοδίους, για περισσότερες πληροφορίες. Παράλληλα, μπορούν να απευθύνονται και στο Γραφείο μας, το οποίο παραμένει στη διάθεσή τους για οποιαδήποτε επιπλέον πληροφορία που θα διευκόλυne και θα ενίσχυε τις επιχειρηματικές τους προσπάθειες.

Ο Προϊστάμενος

Γεώργιος Επ. Τοσούνης

ΔΕΛΤΙΟ

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΒΟΣΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ»

τεύχος Νο.2 (Φεβρουάριος 2022)

I. Η οικονομία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης

- Οικονομικές επιπτώσεις πολέμου Ουκρανίας-Ρωσίας για την ΒκΕ
- Πιθανή η περαιτέρω αύξηση των τιμών ενέργειας
- Αύξηση κατώτατου μισθού
- Άνοδος των τιμών καταναλωτικών αγαθών
- Το ΔΝΤ χαμηλώνει τις προβλέψεις του για την οικονομία της ΒκΕ
- Μείωση ανεργίας στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη

II. Επιχειρηματικές – Εμπορικές Ειδήσεις

A. Γενικές Ειδήσεις

- Οικονομικές κυρώσεις κατά Ρωσίας και επιπτώσεις στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη
- Εξέλιξη διεθνούς εμπορίου ΒκΕ
- Αύξηση των εξαγωγών ξυλείας
- Η πολιτική κρίση επηρεάζει αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα της χώρας
- Αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην ΒκΕ
- Υψηλά επίπεδα διαφθοράς στην ΒκΕ

B. Διεθνείς Συμφωνίες – Συνεργασίες – Διαγωνισμοί

- Αναποτελεσματική αξιοποίηση κονδυλίων Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Χρηματοοικονομική ενίσχυση της ΒκΕ, υπό μορφή δανείου από την ΕΕ
- Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, χρηματοδοτεί επενδύσεις στην ΒκΕ
- Ενίσχυση της τουριστικής προβολής της ΒκΕ από την USAID
- Ιαπωνική βιομηχανική επένδυση
- Οικονομική παρουσία της Τουρκίας στην ΒκΕ

III. Διεθνείς Εκθέσεις

(Σύνταξη – Επιμέλεια : Γεώργιος Επ. Τοσούνης, Σύμβουλος ΟΕΥ Α')

I Η Οικονομία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης

➤ Οικονομικές επιπτώσεις πολέμου Ουκρανίας-Ρωσίας για την ΒΚΕ

Στο ήδη βεβαρωμένο από την εσωτερική πολιτική κρίση, οικονομικό περιβάλλον της ΒΚΕ, έρχονται τώρα να προστεθούν και οι οικονομικές επιπτώσεις από την τρέχουσα πολεμική κρίση Ουκρανίας-Ρωσίας. Η συνεχιζόμενη πολιτική κρίση που μαστίζει τη ΒΚΕ από το καλοκαίρι του 2021, έχει ήδη επηρεάσει αρνητικά τις οικονομικές επιδόσεις της χώρας. Ο πόλεμος στην Ουκρανία και η αντιπαράθεση Δύσης-Ρωσίας, πέραν από τις προφανείς γεωπολιτικές επιπτώσεις, θα προκαλέσει αναμφίβολα και παγκόσμιες οικονομικές αναταράξεις, σχετιζόμενες πρωτίστως με την παροχή φυσικού αερίου και ενεργειακών πόρων. Οι αναταράξεις αυτές, είναι ευνόητο ότι θα επηρεάσουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις μικρότερες και πιο αδύναμες οικονομικά χώρες της περιοχής, μεταξύ των οποίων και η ΒΚΕ. Πρόκειται ασφαλώς, για έμμεσες και όχι άμεσες επιπτώσεις της κρίσης, που θα επηρεάσουν συνολικά τους κατοίκους της ΒΚΕ.

Οι εξαγωγές της ΒΚΕ στην Ουκρανία, δεν ξεπερνούν σε αξία τα €4,7 εκ. σε σύνολο €7,5 δισεκ. εξαγωγών. Η αξία εξαγωγών προς Ουκρανία αντιστοιχεί σε ελάχιστο ποσοστό (0,07%) επί του συνόλου των εξαγωγών της ΒΚΕ και άρα τυχόν διακοπή των εμπορικών συναλλαγών με την Ουκρανία, δεν προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία. Αντιθέτως όμως, οι εμπορικές συναλλαγές της ΒΚΕ με την Ρωσία είναι αρκετά πιο σημαντικές, και μόνο οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων της ΒΚΕ στην Ρωσία, αγγίζουν ετησίως τα €40 εκ. Επίσης, περίπου σε €15 εκ. ετησίως υπολογίζονται οι εξαγωγές φρέσκων φρούτων και λαχανικών της ΒΚΕ στην Ρωσία.

➤ Πιθανή η περαιτέρω αύξηση των τιμών ενέργειας

Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση που ενταθεί και συνεχιστεί ο πόλεμος Ουκρανίας-Ρωσίας, οι τιμές των ενεργειακών προϊόντων θα αυξηθούν σημαντικά. Η αύξηση αυτή θα πιέσει προς τα άνω τον πληθωρισμό, αλλά και τα επιτόκια, επιδεινώνοντας περαιτέρω την οικονομική κατάσταση διεθνώς. Σημειώνεται εξάλλου, ότι στην ΒΚΕ, οι τιμές φυσικού αερίου έχουν ήδη αυξηθεί κατά 10-15% και το συμβόλαιο με την Gazprom λήγει τον Μάιο τ.έ. Θεωρείται βέβαιο ότι, το νέο συμβόλαιο θα έχει υψηλότερες τιμές. Επ αυτού, ο Υπουργός Ενέργειας, Ορυχείων και Βιομηχανίας της ΒΚΕ, κ. Nermin Dzindic, δήλωσε ότι οι τιμές του φυσικού αερίου θα παραμείνουν ως έχουν για το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους και θα αναπροσαρμοστούν για το β' τρίμηνο, αναλόγως της τιμής προσφοράς που θα λάβουν από την Gazprom. Επισημαίνεται ότι η ΒΚΕ δεν διατηρεί αποθέματα φυσικού αερίου και σε πρόσφατη έκτακτη ανάγκη (διακοπή παροχής φυσικού αερίου

στην Ομοσπονδία της ΒκΕ, εξαιτίας προβλήματος σε αγωγή στην Βουλγαρία), την κατάσταση «έσωσε» ο Σέρβος Πρόεδρος Aleksandar Vučić, που έδωσε εντολή να παραχωρηθούν στην ΒκΕ, 600 χιλ. κ.μ. φ/α αερίου (ρωσικής προέλευσης) από τους αποταμιευτές της Σερβίας στην Βοϊβοδίνα.

➤ Αύξηση κατώτατου μισθού

Εγκρίθηκε από την Κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, η κατά 136 BAM (€69,5) αύξηση του καθαρού κατώτατου μισθού για το 2022, ο οποίος διαμορφώνεται στα 543 BAM (€278). Αν και σε απόλυτα νούμερα η αύξηση είναι ελάχιστη (τουλάχιστον με τα ευρωπαϊκά δεδομένα), δεν παύει να είναι σημαντική για τα εδώ δεδομένα (33,56% αύξηση του μισθού). Σημειώνεται ότι, πέραν του μισθού, οι εργαζόμενοι λαμβάνουν επίσης, επιδόματα σίτισης και μετακίνησης με συγκοινωνίες, καθώς και ετήσιο μπόνους, τα οποία είναι αφορολόγητα. Συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων αυτών, υπολογίζεται ότι ο κατώτατος μισθός, μετά και την τελευταία αύξηση, διαμορφώνεται τελικά σε 717 BAM (€366,5). Σημειώνεται, επίσης, ότι από το 2023, ο κατώτατος μισθός θα αναπροσαρμόζεται αυτόματα, αναλόγως των επιδόσεων της οικονομίας και της αύξησης των τιμών.

➤ Άνοδος των τιμών καταναλωτικών αγαθών

Παρά την αύξηση των μισθών, η κατάσταση ως έχει, απέχει παρασάγγας από το ιδανικό. Η συνεχιζόμενη αύξηση των τιμών μειώνει την αγοραστική δύναμη των πολιτών (η οποία βρίσκεται στο 33% του μέσου ευρωπαϊκού όρου), με αποτέλεσμα το κόστος του «καλαθιού της νοικοκυράς» να διαμορφώνεται σε επίπεδα διπλάσια του ύψους του μέσου μισθού. Εξάλλου, από αρχής του έτους, παρατηρήθηκε αύξηση των τιμών χονδρικής ενώ αναμένεται και αύξηση της τιμής φυσικού αερίου, η οποία υπολογίζεται να κυμανθεί μεταξύ 10-30%. Βασικά είδη διατροφής έχουν ήδη σημειώσει σημαντική αύξηση, όπως για παράδειγμα τα έλαια μαγειρικής (αύξηση 37%), αλεύρι και προϊόντα αρτοποιίας (12%) και πουλερικά (66%). Ασφαλώς η αύξηση του κατώτατου μισθού ήταν σημαντική, όμως το κόστος ζωής είναι πλέον πολύ υψηλό ακόμα και για το μέσο μισθό, ο οποίος υπολογίζεται σε 998 BAM (€510,2). Όπως επισημαίνουν οικονομικοί αναλυτές, η πολιτική κρίση που βιώνει η χώρα τους τελευταίους έξι μήνες, η χειρότερη μετά το τέλος του πολέμου, έχει επηρεάσει αρνητικά τους ξένους επενδυτές, τις επιχειρήσεις, αλλά και τους νέους της χώρας που βλέπουν ως μόνη λύση την μετανάστευσή τους στο εξωτερικό.

➤ Το ΔΝΤ χαμηλώνει τις προβλέψεις του για την οικονομία της ΒκΕ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), στην πρόσφατη οικονομική αναφορά του «World Economic Outlook», προβλέπει, εκτός από το μειωμένο ρυθμό παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης, μειωμένο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης και για την Βοσνία και Ερζεγοβίνη. Συγκεκριμένα, το ΔΝΤ, εξαιτίας της συνεχιζόμενης επιδημιολογικής κρίσης και της διατάραξης της ομαλής ροής του παγκόσμιου εμπορίου, χαμήλωσε τις προβλέψεις του για την οικονομική ανάπτυξη της ΒκΕ από 3,5% σε 2,8% για το 2021. Η νέα πρόβλεψη του ΔΝΤ για την ΒκΕ, είναι αρκετά πιο συντηρητική σε σχέση με την αντίστοιχη πρόβλεψη της Παγκόσμιας Τράπεζας, που πρόσφατα ανακοίνωσε ότι ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης στην Βοσνία, για το 2021, θα μπορούσε να διαμορφωθεί στο 4%. Πάντως το ΔΝΤ, προβλέπει επίσης για την ΒκΕ, πληθωρισμό στο 1,6% για το 2022, καθώς και ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης 3,2% για το το ίδιο έτος.

➤ Μείωση ανεργίας στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη

Σύμφωνα με ανακοίνωση της Στατιστικής Υπηρεσίας της ΒκΕ, τον Δεκέμβριο 2021, ο αριθμός των ανέργων σημείωσε πτώση 0,6% σε σχέση με τον Νοέμβριο του ίδιου έτους. Από τους συνολικά 375.804 ανέργους, ποσοστό 57,64% (216.609) αφορά στο γυναικείο εργατικό δυναμικό. Σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2020, όπου ο αριθμός των ανέργων είχε αγγίξει τους 413.627, η μείωση της ανεργίας εμφανίζεται πολύ πιο έντονη (9,14%). Τέλος, σε σχέση με την αρχή της πανδημίας, η μείωση της ανεργίας τον Δεκέμβριο 2021, υπολογίζεται στο 6,72%.

Τα ανωτέρω, θετικά στοιχεία, όμως, ίσως δεν αποδίδουν την πραγματικότητα. Η μείωση του δείκτη ανεργίας και του αριθμού των ανέργων αποτελούν, αναμφισβήτητα, θετικές ενδείξεις για μια οικονομία. Εντούτοις, στην περίπτωση της ΒκΕ, θα πρέπει να συνυπολογιστεί και ο μεγάλος αριθμός νέων που εγκαταλείπουν τη χώρα και μετοικούν στο εξωτερικό εις ανεύρεση εργασίας και καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Πρόσφατη έρευνα του Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό (United Nations Population Fund –UNFPA), κατέδειξε ότι περίπου 50-55 χιλ. εξειδικευμένοι εργάτες και επαγγελματίες, εγκαταλείπουν κάθε χρόνο την Βοσνία και Ερζεγοβίνη προς αναζήτηση καλύτερης αμοιβής και καλύτερου επιπέδου ζωής. Η ίδια έρευνα κατέδειξε επίσης ότι, 47% των νέων μεταξύ 18-29 ετών, σκέφτεται να εγκαταλείψει τη χώρα, εξαιτίας της μειωμένης προσφοράς εργασίας, της κακής ποιότητας δημοσίων υπηρεσιών και της διαφθοράς που κυριαρχεί.

II Επιχειρηματικές – Εμπορικές Ειδήσεις

A. Γενικές Ειδήσεις

- Οικονομικές κυρώσεις κατά Ρωσίας και επιπτώσεις στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη

Μόλις δύο 24ωρα πριν την επιβολή των οικονομικών κυρώσεων στην Ρωσία, οι τράπεζες ρωσικών συμφερόντων στην ΒκΕ, αντιμετώπισαν κατακόρυφη αύξηση των αναλήψεων. Πρόκειται για τις θυγατρικές της Sberbank, με έδρες στο Σεράγεβο και στην Μπάνια Λούκα, οι οποίες κατατάσσονται στην 8^η και 12^η θέση αντιστοίχως στον τραπεζικό κλάδο της χώρας. Σημειώνεται ότι, τον Νοέμβριο 2021, η Ρωσική Sberbank, προχώρησε στην πώληση των θυγατρικών της σε ΒκΕ, Σερβία, Κροατία, Ουγγαρία και Σλοβενία, στα εξής τρία τραπεζικά ιδρύματα: AIK Banka a.d. Beograd, Gorenjska banka d.d. και Kranj i Agri Europe Cyprus.

Στον απόηχο των κυρώσεων της ΕΕ κατά της Ρωσίας και της Sberbank, η Τραπεζική Αρχή της Σερβικής Δημοκρατίας της ΒκΕ (RS), αποφάσισε την αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου της τράπεζας «Sberbank Banja Luka». Τη διαχείριση της τράπεζας αναλαμβάνουν από κοινού η Τραπεζική Αρχή και η Κυβέρνηση της RS. Σε παρόμοια ενέργεια προέβη και η Τραπεζική Αρχή της Ομοσπονδίας της ΒκΕ, η οποία ανέλαβε τη διαχείριση της «Sberbank BH» και σε σχετική συνέντευξη τύπου διαβεβαίωσε τους πελάτες/καταθέτες της τράπεζας ότι δεν θα αντιμετωπίσουν προβλήματα, αν και για σήμερα η τράπεζα θα παραμείνει κλειστή. Σημειώνεται, ότι σύμφωνα με ανακοίνωση της Τραπεζικής Αρχής, η τράπεζα θα λειτουργήσει κανονικά από αύριο και ότι το ζήτημα του SWIFT, έχει επιλυθεί, καθιστώντας δυνατές τις τραπεζικές συναλλαγές.

Πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι ο αποκλεισμός των ρωσικών τραπεζικών συστημάτων από το διεθνές σύστημα πληρωμών SWIFT, θα προκαλέσει αναταραχές στο διεθνές εμπόριο και στη λειτουργία επιχειρήσεων που σχετίζονται πρωτίστως με την Ρωσία. Υπενθυμίζεται ότι οι εμπορικές συναλλαγές της ΒκΕ με την Ρωσία είναι αρκετά σημαντικές, και μόνο οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων της ΒκΕ στην Ρωσία, αγγίζουν ετησίως τα €40 εκ. Επίσης, περίπου σε €15 εκ. ετησίως υπολογίζονται οι εξαγωγές φρέσκων φρούτων και λαχανικών της ΒκΕ προς την Ρωσία. Πολύ υψηλότερες σε αξία είναι οι εισαγωγές που πραγματοποιεί η ΒκΕ από την Ρωσία, που κυμαίνονται σε περίπου €450 εκ. ετησίως και αφορούν κυρίως σε ενεργειακά προϊόντα (ορυκτά καύσιμα).

- Εξέλιξη διεθνούς εμπορίου ΒκΕ

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη (ΒκΕ), χώρα μεσαίου εισοδηματικού επιπέδου, έχει διαγράψει αξιόλογη οικονομική πορεία από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 κι ένθεν. Το καθεστώς σύνδεσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας του εθνικού της νομίσματος με το Ευρώ, ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της και το τραπεζικό της σύστημα που αντιμετώπισε ικανοποιητικά την παγκόσμια κρίση, δημιουργούν προϋποθέσεις εμπιστοσύνης για τις δυνατότητες της χώρας να βελτιώσει περαιτέρω την εγχώρια οικονομία. Ταυτόχρονα, παρά τις ελλείψεις σε υποδομές, το μικρό μέγεθος του εργατικού δυναμικού της και το πολύπλοκο σύστημα διακυβέρνησης, η ΒκΕ διαθέτει μια σχετικά ανοιχτή αγορά και ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον με χαμηλούς συντελεστές εταιρικής φορολόγησης. Παραδοσιακά, διατηρεί ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο, το οποίο, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2021 διευρύνθηκε κατά 10,2% σε σχέση

με την αντίστοιχη περίοδο του 2020. Πιο αναλυτικά, κατά την υπό εξέταση περίοδο, οι εξαγωγές της ΒΚΕ αυξήθηκαν κατά 33,05% και οι εισαγωγές της κατά 24,2%. Συνεπώς, ο λόγος εισαγωγών-εξαγωγών για το πρώτο 9-μηνο του 2021 διαμορφώθηκε σε 65,9%. Το ίδιο χρονικό διάστημα, οι εξαγωγές της ΒΚΕ προς τις χώρες CEFTA (Κεντρική Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου) αυξήθηκαν κατά 33,6% και οι εισαγωγές της ΒΚΕ από τις χώρες αυτές, αυξήθηκαν κατά 25,9%, με τον δείκτη εισαγωγών-εξαγωγών να διαμορφώνεται στο 81,5%. Αντίστοιχη ήταν και η αύξηση που παρατηρήθηκε στις εξαγωγές της ΒΚΕ προς την ΕΕ (35%), αλλά και η αύξηση των εισαγωγών της ΒΚΕ από την ΕΕ (22,2%), με τον δείκτη εισαγωγών-εξαγωγών να διαμορφώνεται στο 81,9%.

- Αύξηση των εξαγωγών ξυλείας

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του Συνδέσμου Βιομηχανιών Ξυλείας και Υλοτομίας της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, οι εξαγωγές του σχετικού κλάδου της χώρας για τους πρώτους οκτώ μήνες του 2021, ξεπέρασαν σε αξία το 1 εκ. ΚΜ (€511.291), σημειώνοντας αύξηση 32,4% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2020 και 21,2% αύξηση σε σχέση με το αντίστοιχο οκτάμηνο του 2019. Επισημαίνεται ότι το 2021, αύξηση εξαγωγών σημειώθηκε σε όλες της κατηγορίες προϊόντων του κλάδου, σε σχέση με το 2020, ενώ σε σύγκριση με το 2019 σημειώθηκε μείωση μόνο στα προϊόντα υλοτομίας και στα ξύλινα δάπεδα. Ποσοστό 56,2% των προϊόντων ξύλου και ξυλείας, καθώς και 45,8% των ξύλινων επίπλων και προκατασκευασμένων ξύλινων οικιών, προωθήθηκαν για εξαγωγές. Σημειώνεται, ότι εξαιτίας της σημαντικής αύξησης των πρώτων υλών και των ενδιάμεσων αγαθών, που κάποιες φορές άγγιξε και το 100%, οι εγχώριες εταιρείες αναγκάστηκαν να αναπροσαρμόσουν προς τα άνω τις τιμές των τελικών προϊόντων τους. Ταυτόχρονα, η έλλειψη πρώτων υλών, που κατά βάση οφείλεται στις εξαγωγές προϊόντων υλοτομίας, επιτείνει το πρόβλημα της αύξησης του κόστους των τελικών προϊόντων εγχώριας παραγωγής. Πάντως, η ζήτηση για επεξεργασμένα προϊόντα ξυλείας, παραμένει ισχυρή και υπερκαλύπτει τη δυνατότητα προσφοράς από τους εγχώριους παραγωγούς.

- Η πολιτική κρίση επηρεάζει αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα της χώρας

Σύμφωνα με κοινή ανακοίνωση των Εργατικών Σωματείων των δύο Οντοτήτων της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης (ΒΚΕ), δηλαδή της Ομοσπονδίας και της Σερβικής Δημοκρατίας, η συνεχιζόμενη πολιτική κρίση που μαστίζει τη χώρα από το καλοκαίρι του 2021, επιδρά αρνητικά στις οικονομικές επιδόσεις της χώρας. Οι εκπρόσωποι των εργατών απευθύνουν έκκληση στους πολιτικούς αρχηγούς και τους επικεφαλής των κρατικών μηχανισμών, να συνεργαστούν για την επιστροφή της χώρας σε πολιτική ηρεμία. Στην ανακοίνωση, αναφέρεται επίσης, ότι η αρνητική πολιτική ρητορική επηρεάζει αρνητικά την οικονομία και τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών. Παράλληλα, αποτρέπει νέες ξένες επενδύσεις και τροφοδοτεί τάση αποεπένδυσης στη χώρα. Έχει παρατηρηθεί ότι εξαγωγικές εταιρείες της ΒΚΕ, αντιμετωπίζουν ακυρώσεις παραγγελιών από το εξωτερικό και αδυναμία προσέλκυσης νέων αγοραστών, με αιτιολογία, όπως δηλώνουν, την «πολιτική αστάθεια». Σε αυτό το κλίμα, τα εργατικά σωματεία της χώρας, καλούν τους αρμόδιους κρατικούς φορείς και θεσμούς, να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και τις κατάλληλες αποφάσεις για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση της σταθερότητας, έτσι ώστε η χώρα να οδηγηθεί σε οικονομική ανάπτυξη, αύξηση της παραγωγής, αύξηση των εσόδων και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η συνεχιζόμενη αποχή από τα κυβερνητικά όργανα, των εκπροσώπων της Σερβικής Δημοκρατίας της ΒΚΕ, η οποία προήλθε ως αντίδραση στην επιβολή από τον πρώην Υψηλό Εκπρόσωπο, Valentin Inzko, της νομοθεσίας για την άρνηση της γενοκτονίας, έχει προκαλέσει, μεταξύ άλλων, τεράστια προβλήματα στα οικονομικά του κράτους και στη δημοσιονομική διαχείριση. Η πολιτική κρίση, ενόψει και των επικείμενων εθνικών εκλογών τον Οκτώβριο τ.έ., έχει ενταθεί αρκετά, ενώ οι μέχρι τώρα διαμεσολαβήσεις ξένων παραγόντων και της διεθνούς κοινότητας δεν έχουν καρποφορήσει.

- Αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην ΒΚΕ

Σύμφωνα με ανακοίνωση της Υπηρεσίας Προσέλκυσης Ξένων Επενδύσεων της ΒΚΕ (FIPA), το 2021 υπήρξε εξαιρετικό έτος για τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) στη χώρα, με τους ξένους επενδυτές να επιδεικνύουν

ιδιαίτερο ενδιαφέρον στους τομείς ενέργειας, γεωργίας, τουρισμού και μεταλλουργίας. Ταυτόχρονα, η FIPA, ανακοίνωσε νέα μεγάλη επένδυση της Σλοβενικής εταιρείας ADK, καθώς και την άφιξη στη χώρα, της αλυσίδας καταστημάτων Lidl. Ιδιαίτερως στον ενεργειακό τομέα, ανακοινώθηκαν επενδύσεις συνολικού ύψους 250 εκ. BAM (€127,82 εκ.). Επενδυτικό ενδιαφέρον για ξένους επενδυτές, παρουσιάζουν επίσης οι τομείς ξυλείας και πληροφορικής.

Πάντως, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ξένοι επενδυτές στην ΒκΕ, δεν είναι λίγα. Μεταξύ αυτών, ξεχωρίζουν: η αργή διαδικασία είσπραξης απαιτήσεων, οι μακρόχρονες φορολογικές διαδικασίες, τα ζητήματα σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η μη καταγραφή και καταχώριση εκτάσεων γης, οι χρονοβόρες διαδικασίες αδειοδότησης, η διαφθορά, η «γκρίζα οικονομία» (αθέμιτος ανταγωνισμός), οι υψηλές εργοδοτικές εισφορές, οι πολύπλοκες διοικητικές διεργασίες, τα ζητήματα που αφορούν στον ΦΠΑ, οι πολύπλοκες τελωνιακές διαδικασίες, και τέλος, οι χρονοβόρες διαδικασίες έκδοσης αδειών παραμονής και εργασίας. Στον αντίποδα, οι χαμηλοί συντελεστές φορολόγησης και το χαμηλό κόστος εργασίας στην ΒκΕ, αποτελούν παράγοντες που δεν αφήνουν αδιάφορους τους ξένους επενδυτές, ειδικά σε σύγκριση με τις γειτονικές χώρες. Συνολικά όμως, όπως εξάλλου παραδέχεται και η FIPA, η ΒκΕ, παραμένει λιγότερο ελκυστική για τους ξένους επενδυτές, απ' όσο οι υπόλοιπες χώρες της ευρύτερης περιοχής. Κι αυτό, παρά το γεγονός των κινήτρων προσέλκυσης επενδύσεων που έχει υιοθετήσει η χώρα, όπως για παράδειγμα, φοροαπαλλαγές και ελεύθερες ζώνες οικονομικής δραστηριότητας.

- Υψηλά επίπεδα διαφθοράς στην ΒκΕ

Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση της ΜΚΟ «Transparency International», η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, βρίσκεται στην 3^η χειρότερη θέση στην Ευρώπη και στην πρώτη μεταξύ των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, με κριτήριο τον δείκτη διαφθοράς. Με κλίμακα από 0 έως 100, η ΒκΕ βαθμολογήθηκε με 35, καταλαμβάνοντας την 110^η θέση παγκοσμίως (μεταξύ των 180 χωρών που αξιολογήθηκαν συνολικά), ενώ στην Ευρώπη, πάντα σύμφωνα με την «Transparency International», μόνο η Ουκρανία και η Ρωσία έχουν μεγαλύτερο δείκτη διαφθοράς. Όπως αναλύεται στην έκθεση, η ΒκΕ, σε αντίθεση με τις γειτονικές της χώρες, δεν κατάφερε να βελτιώσει τη θέση της ως προς την διαφάνεια και δεν καταπολέμησε αποφασιστικά τη διαφθορά. Ως αιτίες αναφέρονται η πολιτική κρίση που διέρχεται η χώρα και η παρεμπόδιση, από πολιτικές δυνάμεις, των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων. Σε γενικές γραμμές, στην έκθεση τονίζεται, ότι η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η αποδυνάμωση των δημοκρατικών θεσμών και η ενίσχυση αυταρχικών καθεστώτων, είναι παράγοντες που αυξάνουν τα επίπεδα διαφθοράς. Ειδικότερα ως προς τα αίτια διαφθοράς στην ΒκΕ, στην έκθεση αναφέρονται: η έλλειψη προόδου σε απαραίτητες μεταρρυθμίσεις, η αδιαφάνεια σε κρατικούς διαγωνισμούς προμήθειας, η αδιαφάνεια στη χρηματοδότηση των κομμάτων και η κατάχρηση εξουσίας με σκοπό το ίδιο όφελος και την εδραίωση των κομμάτων εξουσίας.

B. Διεθνείς Συμφωνίες – Συνεργασίες – Διαγωνισμοί

- Αναποτελεσματική αξιοποίηση κονδυλίων της ΕΕ

Δεκάδες έργα υποδομών που θα μπορούσαν να έχουν χρηματοδοτηθεί από κονδύλια της ΕΕ, έχουν παγώσει εξαιτίας της μη λειτουργίας των κρατικών θεσμών. Η υπολειτουργία του κρατικού μηχανισμού, φαίνεται να οφείλεται κυρίως στην αποχή των Σέρβων της ΒκΕ από τα θεσμικά όργανα του κράτους. Το γεγονός, επεσήμανε στην πρόσφατη ομιλία του στο πλαίσιο του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών και ο Ευρωπαίος Επίτροπος για τη Διεύρυνση, Oliver Varhelyi, ο οποίος τόνισε, μεταξύ άλλων ότι η πρόοδος της ΒκΕ κατά το 2021 ήταν ελάχιστη και ως εκ τούτου τα ευρωπαϊκά κονδύλια θα χορηγούνται στην ΒκΕ, μόνο υπό προϋποθέσεις. Σημειώνεται, ότι, ευρωπαϊκά κονδύλια συνολικού ύψους έως και €1,5 δισεκ., θα μπορούσαν να έχουν διοχετευτεί, είτε ως δωρεά (40%), είτε υπό μορφή ευνοϊκών δανείων (60%), για τη χρηματοδότηση έργων στον

ενεργειακό και αγροτικό τομέα, στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος και στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης.

- Χρηματοοικονομική ενίσχυση της ΒκΕ, υπό μορφή δανείου από την ΕΕ

Η Ε. Επιτροπή, στο πλαίσιο σχετικής Συμφωνίας με την Βοσνία και Ερζεγοβίνη (Agreement on Credit Line), μετέφερε στην Κεντρική Τράπεζα της ΒκΕ (CBBH), ποσό συνολικού ύψους €124.301.000, που αποτελεί την πρώτη δόση της μακρο-οικονομικής ενίσχυσης που προβλέπεται. Η Κεντρική Τράπεζα θα καταμερίσει το ποσό στις Οντότητες της χώρας, ως ακολούθως: 61,5% στην Ομοσπονδία ΒκΕ, 37,5% στην Σερβική Δημοκρατία της ΒκΕ και 1% στη Διοικητική Περιφέρεια Βrčko. Η συγκεκριμένη χρηματοδότηση από την ΕΕ, στοχεύει στην αντιμετώπιση της πανδημίας του Covid-19 και αφορά χώρες γειτονίας και με προοπτική ένταξης. Επισημαίνεται ότι, η ΒκΕ, δικαιούται μακρο-οικονομική ενίσχυση υπό μορφή δανείου, συνολικού ύψους €250 εκ.

- Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, χρηματοδοτεί επενδύσεις στην ΒκΕ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), που διατηρεί Γραφείο στην ΒκΕ, χρηματοδοτεί επενδυτικά έργα σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Εντός του 2021, η χρηματοδότηση από την EBRD άγγιξε το ποσό των €140 εκ., ενώ τα τελευταία 25 χρόνια, η Τράπεζα έχει διαθέσει συνολικά €2,88 δισεκ. για υλοποίηση 200 επενδύσεων στη χώρα. Αμέσως μετά τον πόλεμο, το πρώτο επενδυτικό έργο που χρηματοδότησε η Τράπεζα, ήταν η ανοικοδόμηση των δικτύων ηλεκτροδότησης και τηλεπικοινωνιών. Ακολούθησε το έργο αποκατάστασης της σταθερότητας του τραπεζικού τομέα, ενώ σήμερα η EBRD, παρέχει πιστωτικές γραμμές σε εγχώριες τράπεζες για τη δανειοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, δήμων, χρηματοοικονομικών εταιρειών και νοικοκυριών.

Για το **2022**, η Τράπεζα προτίθεται να αυξήσει τη χρηματοδότησή της σε έργα δημοσίων υποδομών, όπως η βελτίωση των δημόσιων μέσω μεταφοράς και η βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου νερού, ενώ σημαντική θα είναι και η συνεισφορά της στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια στροφή της Τράπεζας σε πράσινες επενδύσεις υποδομών, στο πλαίσιο του προγράμματός της «Green Cities». Η Τράπεζα έχει υποβάλλει και αναμένει σχετική έγκριση για έργα στο Σεράγεβο και στο Βrcko, ενώ προγραμματίζει επίσης επενδύσεις στις πόλεις Zenica, Mostar και Banja Luka. Στους τομείς ενδιαφέροντος της Τράπεζας συμπεριλαμβάνονται η διαχείριση στερεών αποβλήτων, η επεξεργασία λυμάτων, η παροχή «πράσινης» οικιστικής θέρμανσης, οι αστικές συγκοινωνίες και η ενεργειακή αποδοτικότητα σε δημόσια κτίρια.

- Ενίσχυση τουριστικής προβολής της ΒκΕ από την USAID

Στο πλαίσιο προβολής της ΒκΕ ως τουριστικού προορισμού, η Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ (United States Agency for International Development -USAID), σε συνεργασία με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Τουρισμού της Ομοσπονδίας της ΒκΕ, εγκαινίασαν, προωθητική εκστρατεία στην διαδικτυακή πλατφόρμα τουρισμού «TripAdvisor». Όπως δήλωσε, χαρακτηριστικά, η επικεφαλής της USAID, κα Samantha Power, κατά την πρόσφατη επίσκεψή της στην ΒκΕ, «με τη σωστή στρατηγική, ο τουρισμός στην ΒκΕ θα μπορούσε να συνεισφέρει πάνω από 10% του ΑΕΠ στη μετά Covid εποχή». Αναφερόμενη στη συμβολή της USAID για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα της ΒκΕ, η κα Power τόνισε ότι, την τελευταία δεκαετία έχουν υλοποιηθεί πολλά προγράμματα, μεταξύ των οποίων η δημιουργία της διαδρομής πεζοπορίας «Via Dinarica Project» και το «Tourism Project» που έχει ως στόχο την άφιξη περισσότερων διεθνών πτήσεων στη χώρα. Υπενθυμίζεται ότι, η USAID, έχει, επίσης, συνυπογράψει συμφωνία τουριστικής συνεργασίας με τον Σύνδεσμο Τουρισμού του Καντονιού του Σεράγεβου –TZKS. Η Συμφωνία, "Joint Plan for the Implementation of Recovery and Tourism Development in Sarajevo Canton", έχει ως στόχο την επιτάχυνση της ανάκαμψης της τουριστικής βιομηχανίας στα προ πανδημίας επίπεδα, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την αναγνώριση του Σεράγεβου ως τουριστικού κέντρου με εμβέλεια που επεκτείνεται στην ευρύτερη περιοχή. Είναι εμφανές ότι, η τουριστική βιομηχανία της χώρας, έχει προοπτικές και

δυνατότητες ανάπτυξης. Όμως, επηρεασμένη από το γενικότερο πολιτικό κλίμα αστάθειας που κυριαρχεί στη χώρα, αλλά και την έλλειψη κεντρικού κρατικού τουριστικού φορέα, κινείται με πολύ αργούς ρυθμούς, σε αντίθεση με γειτονικές χώρες που προσαρμόζουν και αναδιαρθρώνουν με ταχύτητα τις τουριστικές βιομηχανίες τους στις νέες απαιτήσεις της εποχής-Covid. Αξίζει, εντούτοις, να επισημανθεί, ότι μεταξύ των ετών 2014-2019, τα έσοδα από τον εισερχόμενο τουρισμό στην ΒκΕ, αυξήθηκαν κατά 54,8%, ενδεικτικό του ενδιαφέροντος που δείχνουν οι ξένοι για τη χώρα. Το 2020, το πλήγμα από την πανδημία ήταν τεράστιο, με πολλές θέσεις εργασίας να χάνονται, πολλά τουριστικά καταλύματα να αναστέλλουν τη λειτουργία τους και με τη συνολική τουριστική κίνηση να μειώνεται κατά 79%. Η προαναφερόμενη προωθητική εκστρατεία, που χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Τουρισμού της Ομοσπονδίας της ΒκΕ, υποστηρίζεται από την USAID και υλοποιείται από το Εμπορικό Επιμελητήριο της Ομοσπονδίας της ΒκΕ, στοχεύει κυρίως στις αγορές της Αυστρίας, της Γερμανίας, της Τουρκίας, της Σερβίας, της Κροατίας και των χωρών του Περσικού Κόλπου.

- Ιαπωνική βιομηχανική επένδυση

Επένδυση ύψους 50 εκ. BAM (€25,56 εκ.), πραγματοποιεί στην πόλη Κοηjic, η ιαπωνική εταιρεία κατασκευής μερών και εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία, «Tsubaki-Nakashima TN Bosnia». Η εταιρεία δραστηριοποιείται στην πόλη Κοηjic από το 1984, με εργοστάσιο το οποίο κατασκευάζει εξαρτήματα για αυτοκίνητα και βαγόνια τρένων και έχει 100% εξαγωγικό προσανατολισμό. Η νέα επένδυση αφορά στην επέκταση της ήδη υπάρχουσας παραγωγικής μονάδας και σύμφωνα με τα σχέδια της εταιρείας, η νέα ολοκληρωμένη μονάδα θα καταλαμβάνει χώρο 10.000 τ.μ και θα δημιουργήσει περίπου 300 νέες θέσεις εργασίας. Σε περίοδο όπου οι αυτοκινητοβιομηχανίες διεθνώς αντιμετωπίζουν προβλήματα και έχουν μειώσει την παραγωγή τους εξαιτίας της έλλειψης ημιαγωγών, με τον πληθωρισμό παγκοσμίως να έχει αυξηθεί κατακόρυφα, τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας να είναι εμφανείς, το διεθνές οικονομικό και επενδυτικό κλίμα να είναι ασταθές εξαιτίας του Ουκρανικού ζητήματος, η συγκεκριμένη επένδυση προσλαμβάνει ιδιαίτερη αξία για την Βοσνία. Η χώρα, που ως γνωστόν διέρχεται της βαθύτερης πολιτικής κρίσης των τελευταίων 25 ετών, πλήττεται επίσης από υψηλό πληθωρισμό, από μείωση της αγοραστικής δύναμης των πολιτών και από τη φυγή των νέων στο εξωτερικό. Η ιαπωνική επένδυση, πέραν των οικονομικών ωφελειών για τη συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και για τη χώρα, αποτελεί θετική ένδειξη και «ψήφο εμπιστοσύνης» για την οικονομική προοπτική της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης.

- Οικονομική παρουσία της Τουρκίας στην ΒκΕ

Σε συναντήσεις της Διευθύντριας της Υπηρεσίας Προώθησης Ξένων Επενδύσεων της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης (FIPA), κα Milica Marković με τον Πρόεδρο του Επιχειρηματικού Συμβουλίου Τουρκίας-B-E., Hasan Toraloglu και με τον Πρόεδρο του Γραφείου Επενδύσεων της Τουρκικής Προεδρίας, κ. Burak Daglioglu, συζητήθηκαν και επισημάνθηκαν οι τομείς πρωταρχικού ενδιαφέροντος για τους Τούρκους επενδυτές: Μεταλλουργικός, πτηνοτροφικός, επικοινωνιών & πληροφορικής, κτηματομεσιτικός και τουριστικός (με προτίμηση στον τουρισμό υγείας). Μεταξύ των δύο πλευρών υπεγράφη Συμφωνία Συνεργασίας (MoU), για την αμοιβαία υποστήριξη της επενδυτικής συνεργασίας ΒκΕ-Τουρκίας, για τη δημιουργία ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος, για την ενίσχυση της διμερούς οικονομικής συνεργασίας και για τη δημιουργία δικτύου επικοινωνίας των επιχειρηματιών αμφοτέρων των χωρών.

Σημειώνουμε ότι η Τουρκία, που επιχειρεί πολιτική και οικονομική διείσδυση στην ΒκΕ, αλλά και γενικότερα στα Δυτικά Βαλκάνια, εκμεταλλεόμενη το μουσουλμανικό στοιχείο, κατατάσσεται στην 11^η θέση των σημαντικότερων ξένων επενδυτών στην ΒκΕ. Ταυτόχρονα, αποτελεί σημαντικό εμπορικό εταίρο και κατατάσσεται στην 7^η θέση παγκοσμίως ως προς την αξία του όγκου των εμπορικών συναλλαγών της με την ΒκΕ. Προσθέτουμε ότι σε σχέση με τη χώρα μας, η εμπορική παρουσία της Τουρκίας στην ΒκΕ, είναι αρκετά πιο ισχυρή και ο όγκος διμερούς εμπορίου της είναι σχεδόν εξαπλάσιος αυτού της χώρας μας. Η αξία των τουρκικών εξαγωγών στην ΒκΕ είναι σχεδόν πενταπλάσια των αντίστοιχων ελληνικών. Περίπου 3% των συνολικών εισαγωγών της ΒκΕ προέρχεται από την Τουρκία, ενώ 5,3% των εξαγωγών της, κατευθύνεται προς την Τουρκία.

III Διεθνείς Εκθέσεις

GRAMES & DEMI 2022 (Banja Luka, 16-19/3/2022),
Κατασκευές -Construction and Electromechanical Industry
www.blsajam.com

TOURISM FAIR 2022 (Sarajevo, 30/3 – 1/4/2022),
Τουρισμός και Εστίαση
<https://www.skenderija.ba/index.php/sarajevskisajam/festivalturizma/sarajevotourismfestival>

INTERNATIONAL TRADE FAIR 2022 (Mostar, 5-9/4/2022), <https://www.mostar-fair.com/>
Γενική έκθεση

11th Sarajevo Business Forum 2022 (Sarajevo, 11-12/5/2022), <https://www.sarajevobusinessforum.com/en/>
Business and Investment Conference

Αποποίηση Ευθύνης

Όλα τα στοιχεία που παρέχονται από το Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων (ΟΕΥ), προέρχονται από αξιόπιστες πηγές της χώρας διαπίστευσης. Τα στοιχεία αυτά δίδονται αυτούσια και καλόπιστα στους ενδιαφερομένους, με σκοπό την αρτιότερη πληροφόρησή τους. Στόχος του Γραφείου ΟΕΥ είναι η παροχή όσο το δυνατόν ακριβέστερης, πληρέστερης και πιο επικαιροποιημένης πληροφόρησης. Εντούτοις, η ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών αυτών, βαρύνει αποκλειστικά τους χρήστες.